

Regler i förskolan

En studie om förskollärares och barns tankar

Sara Jonsson & Maria Strandell

2013

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp
Didaktik
Läroprogrammet

Handledare: Annie Hammarström
Examinator: Åsa Morberg

Jonsson, Sara & Strandell, Maria (2013) *Regler i förskolan* Examensarbete i didaktik. Lärarprogrammet. Akademin för utbildning och ekonomi. Högskolan i Gävle

Sammanfattning

Detta examensarbete handlar om hur barn och vuxna på förskolan tänker och arbetar med regler i vardagen på förskolan. Förskolans läroplan Lpfö 98 (Skolverket, 2010) har legat till grund för undersökningen. Frågeställningarna i arbetet berör barns delaktighet, inflytande och demokrati då dessa är mål som förskolan ska sträva efter i allt arbete på förskolan. Barnen borde även därför innefattas i arbetet med regler på förskolan, men gör de det? Att exempelvis bli lyssna till och få säga sin mening när regler skapas, då ges barnen möjlighet till delaktighet, inflytande och de deltar då i demokratiska principer.

Undersökningen grundas på intervjuer med fyra förskollärare och samtal tillsammans med elva barn på förskolan. Intervjuer och samtal gjordes på två olika förskolor i en stad i mellersta Sverige.

I studien framkommer att förskollärarna på de båda förskolorna lägger stor vikt vid att förankra regler hos barnen för att skapa trygghet, även fast de inte anser sig ha regler. Det framkommer även att samarbetet med föräldrar bör förbättras när det gäller regler. Resultatet visar att demokrati, delaktighet och inflytande ligger som grund för arbetet med barnen på förskolan. Ur resultatet från samtalen med barnen framgår det att vuxna bestämmer regler som barnen förknippar med vad de inte får göra. När barn anser sig själva bestämma är när de får olika aktiviteter att välja på utifrån ”valkort” samt under utevistelsen på förskolan.

Nyckelord: Barn, Delaktighet, Demokrati, Förskolan, Förskollärare, Inflytande, Regler, Värdegrund.

Innehåll

Inledning.....	1
Läroplan för förskolan Lpfö 98 reviderad 10	1
Övergripande syfte och frågeställningar.....	2
Disposition.....	2
Litteraturgenomgång	3
Normer och Regler	3
Regler på förskolan.....	3
Förskolan som institution med regler och rutiner.....	4
Barnets val.....	5
Delaktighet och inflytande.....	6
Demokrati	6
Barnperspektiv och barns perspektiv.....	7
Barnsyn.....	7
Preciserat syfte.....	8
Metod.....	9
Intervju metodik	9
Urval och procedur	10
Genomförande av intervjuer och samtal.....	11
Bearbetning av inspelat material	12
Studiens tillförlitlighet.....	13
Resultat.....	14
Sammanställning av intervju med förskollärare på förskolan	14
Sammanställning av samtalen med barn på förskolan.....	16
Analys.....	20
Hur kan arbetet med regler se ut på förskolan?.....	20
Förskollärares tankar om barns inflytande, delaktighet och demokrati.....	21
Regler, inflytande och delaktighet på förskolan enligt barnen.....	21
Diskussion och slutsats.....	23
Referenslista	26
Bilagor	28
Intervjufrågor till förskollärare	28
Till barn	29
Brev till föräldrar	30

Inledning

Vi har valt att skriva om ämnet regler som vi anser viktigt, då vi upplever att regler är en stor del i förskolans vardag. Utifrån personliga erfarenheter från många års arbete inom förskolan samt iakttagelser och upplevelser under den verksamhetsförlagda utbildning, har vi uppmärksammat och sett att regler används olika mycket och på olika sätt. Att regler ofta skapas utan större eftertanke av de vuxna och att barnen sällan är delaktiga i utformningen av regler på förskolan, är vår personliga upplevelse. Regler upplevs mer meningsfulla för barnen när de känner sig delaktiga i beslut gällande regler (Arnér & Tellgren, 2006). Vi var nyfikna på vilka tankar barn och förskollärare hade om delaktighet och inflytande på regler i förskolan.

Vi lever i ett demokratiskt samhälle, och enligt läroplanen för förskolan, Lpfö 98 (skolverket, 2010) så ska de vuxna förbereda barnen på förskolan för delaktighet och ansvar när det gäller rättigheter och skyldigheter. Alla barn och vuxna på förskolan ska därför tillsammans arbeta för att ta ansvar för gemensamma regler (Skolverket, 2010). Enligt Öhman (2003) så är meningen med regler på förskolan till för att förmedla vår gemensamma värdegrund och för att göra vår gemenskap trygg och smidig. Regler visar vad som gäller, vilka beteende och vilka handlingar som är tillåtna eller inte. Ett citat som vi vill lyfta fram är:

Hur ska barnen kunna utveckla förmågan att förstå och handla efter demokratiska principer om de inte får möjlighet att vara delaktiga i att fatta beslut om regler och förhållningssätt i deras egen vardag. (Lenz Taguchi & Åberg, 2006 s.31)

Dessa ord är mycket tänkvärda och vi tar med oss dem till vårt framtida arbete på förskolan. Vi hoppas att vår undersökning ska ge oss och förskollärare kunskap, insikt och vägledning som eventuellt underlättar för framtida arbetssituationer där regler skapas för allas bästa. En fundering som vi haft är om läroplanens mål används som utgångspunkt i utformningen av regler?

Läroplan för förskolan Lpfö 98 reviderad 10

När det blev bestämt att regler var det ämne som vi ville veta mer om, så var det självklara valet att först titta igenom förskolans läroplan. Vilka mål och riktlinjer som vi anser gäller ämnet regler är:

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att fungera enskilt och i grupp, att hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt ta ansvar för gemensamma regler, (Skolverket, 2010, s.9)

För att utveckla barnets förmåga till att ansvara för gemensamma regler som bestämts på förskolan, måste barnet känna att det varit delaktigt när regler bestämts. Nästa mål som valts ut är:

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att förstå och att handla efter demokratiska principer genom att få delta i olika former av samarbete och beslutsfattande. (Skolverket, 2010, s.12)

Genom att tillåta barnet att göra sin röst hörd och få vara med och ta gemensamma beslut, så kan det medföra att barnet utvecklar en förståelse för hur demokratiska principer kan yttra sig. Den första riktlinjen är:

Arbetslaget ska förbereda barnen för delaktighet och ansvar och för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle. (Skolverket, 2010, s.12)

Alla barn på förskolan har rätt att veta vilka rättigheter och skyldigheter som finns i vårt samhälle. På förskolan bör både barn och vuxna vara delaktiga i beslut som gäller regler för att känna sig delaktiga och genom det få möjlighet att ta ansvar för vad man får och inte får göra på den egna förskolan. Den andra riktlinjen är:

Förskollärare ska ansvara för att alla barn får ett reellt inflytande på arbetssätt och verksamhetens innehåll. (Skolverket, 2010, s.12)

Med detta menas att barnen verkligen ska få vara med och utforma verksamhetens innehåll på förskolan. Detta ska barnen ges möjlighet till under större delen av tiden som de vistas på förskolan. Den tredje och sista riktlinjen är:

Arbetslaget ska samarbeta med hemmen när det gäller barnens fostran och med föräldrarna diskutera regler och förhållningssätt i förskolan. (Skolverket, 2010, s.9)

Denna riktlinje skulle kunna följas genom att prata, diskutera regler och förhållningssätt som finns på förskolan med föräldrarna under exempelvis inskolningen, föräldramöten, utvecklingssamtal eller spontant vid lämning och hämtning.

Övergripande syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka vad förskollärare och barn har för tankar omkring hur regler fungerar, uppkommer och används på förskolan? Studien avgränsas utifrån följande frågeställningar

- Hur resonerar förskollärare om hur arbetet med regler fungerar på förskolan?
- Hur tänker förskollärarna kring barns inflytande, delaktighet och demokrati på förskolan?
- Vad säger barn om regler, inflytande och delaktighet på förskolan?

Disposition

Arbetet inleds med förskolans styrdokument, syfte och frågeställningar därefter följer en litteraturgenomgång som bygger på tidigare forskning samt litteratur som är relevant för ämnet regler. I näst kommande del följer metoddelen som ger en beskrivning av tillvägagångssättet och hur studien genomförts, samt sammanställning av intervjuer och samtal som redovisas i efterkommande del. Därefter kommer en analys av utvalda delar som återkopplas till Lpfö 98/10. Arbetet avslutas med en diskussion.

Litteraturgenomgång

I denna del redovisas vad forskare säger om teoretiska utgångspunkter så som regler, delaktighet, inflytande och demokrati, barnperspektiv, barns perspektiv, barnsyn och personliga val. Litteratur som använts, valdes ut för att tolka utvalda mål och riktlinjer i förskolans läroplan. Ovanstående begrepp förklaras och tolkas av forskare som exempelvis Arnér, Tellgren, Öhman, Lenz Taguchi och Pramling Samuelsson. En del av litteraturen valdes även ut efter att intervjuer och samtal genomförts, då det kom fram nya perspektiv. Ett sådant perspektiv var exempelvis det som presenteras under underrubriken barnets val.

Normer och Regler

Det råder vissa normer och regler för hur man får bete sig, vad man får och inte får göra i alla sammanhang med människor (Doverborg & Pramling Samuelsson, 1996). Meningen med regler på förskolan är till för att förmedla vår gemensamma värdegrund och för att göra vår gemenskap trygg och smidig menar Öhman (2003). Dessa regler kan kallas för levnads eller omsorgsregler. De talar om för oss vilka förhållningsregler som gäller, ger en gruppkänsla och trygghet samt skapar gemenskap för barnen i gruppen. Författaren menar därför att många av de regler vi har på förskolan, styr över hur vi ska ha det tillsammans. Genom att omsorgsreglerna presenteras på ett positivt vis så skapas en drivkraft hos barnen att vara duktiga och hålla sig till reglerna.

Regler på förskolan

Genom att som förskollärare tänka på att barnen ska få vara delaktiga i gemensamma överenskommelser kring regler så blir regler mer meningsfulla för dem, än om regler endast bestäms utifrån ett vuxet perspektiv (Arnér & Tellgren, 2006). Omedvetet eller medvetet så överför vuxna regler och värderingar till barnen (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006).

Vuxnas regler som barnen är uppfyllda av kan vara svåra att förstå sig på som barn. För de flesta barn handlar regler om sådant som de inte får göra (Arnér & Tellgren, 2006). Oftast så formuleras förbudsregler genom att berätta för barn vad de inte ska göra, då blir de även upplysta om det förbjudna sättet. Exempelvis, du får inte klättra på staketet! Då är det alltså möjligt att klättra på staketet.” Du får inte” och ”du ska inte” är regler som ger förbud. Förbudsregler berättar alltså det förbjudna sättet, att det är möjligt att göra på ett annat sätt än det som önskas (Öhman, 2003).

Markström (2005) menar att vardagen består av många rutiner och beteenden som förskollärare förhåller sig till utan att de tänker på dem. Dessa regler och rutiner strukturerar och styr mycket av det sociala spelet mellan oss människor utan att de behöver diskutera dem med varandra. Enligt Öhman (2003) finns det regler som är tydligt uttalade för vad som gäller i all samvaro, men det finns också självklara regler som tas för givet och som är outtalade regler. Tyvärr så är man oftast inte helt medveten om dessa outtalade regler eftersom de är så självklara och bara finns, och något som man inte tänker och reflekterat kring. På så sätt blir outtalade regler svåra att komma åt för att kunna granska och överväga om de är relevanta för gruppen. Det är först när någon bryter mot reglerna som de blir synliga och uppdagas. Detta sker oftast exempelvis när någon vikarie eller nyanställd vistas i vardagen på förskolan. Därför är det viktigt att i gruppen formulera regler tydligt, och att göra barnen medvetna om dem samt att de ska vara möjliga att ifrågasätta: varför? för vem? och kan barnen förstå den här regeln?

Regler och normer samt att nå överenskommelser, verkar vara strategier som barn och vuxna använder sig av för att hålla ihop gruppen samt att höja och hålla kvar en känsla av samhörighet som framkom i en undersökning som gjorts av Hännikäinen (Hännikäinen, 2005).

När vuxna på förskolan startar en ny grupp med barn, så arbetar de vuxna på ett medvetet sätt med att få ihop gruppen till att de ska känna en gemenskap. De vuxna har dessa inskolningsaktiviteter för att barnen ska känna att de har en tillhörighet i gruppen och för att lägga grunden för en bra lärandemiljö. Genom att vuxna förklarar och diskuterar regler och rutiner med barnen på ett positivt sätt så skapas också ett positivt förhållningssätt inom gruppen som ger en god bas för barnen att utveckla sitt lärande. Men det gäller att vara observant på att gruppen ständigt förändras i och med att nya barn kommer till gruppen eller lämnar den. Då ändras förutsättningar och kemin i gruppen. Eftersom gruppen då blir ny, måste den vuxne starta om med ett nytt relationsarbete i gruppen (Öhman, 2009).

Vuxna ställer krav på att det som vuxna förstår, skall även barnen förstå. Vuxna har uppfattningar om att barnen måste ha regler och att de bör fostra och styra barnen (Arnér & Tellgren, 2006). På förskolan så tillrättar visar de vuxna barnen ibland genom att ”skälla” eller bestraffa dem på andra sätt. Detta kan hända när barnen inte förstår och heller inte klara av att hantera situationen, som den vuxne själv anses vara självklar. Arnér (2009) berättar om Erik Sigsgaard som har genomfört ett forskningsarbete i Danmark som handlar om vuxnas skäll på barn i förskola och skola. Han kom då fram till att desto mer regler och schemastyrd verksamheten är, desto mer skäller de vuxna på barnen (Arnér, 2009). Att vuxna är ”störst” och att det är den vuxne som styr och bestämmer på förskolan, är barnen helt klara om. Oftast så tas denna vuxenmakt förgivet av barnen (Öhman, 2009).

Förskolan som institution med regler och rutiner

Institutioner som barn och vuxna kan komma i kontakt med har en socialt fastställd verksamhet som innefattar regler och rutiner samt andra typer av sociala ordningar som man bör förhålla sig till. Institutioner förstås och karaktäriseras på olika sätt, och ett sätt att beskriva institutioner på, är att de känns igen av att de är organiserade för en viss grupp människor samt att de är organiserade kring rutiner och regler till viss grad. Skolor och förskolor är exempel på institutioner som är offentliga. Dessa har en inrutad vardag där människor är menade till att göra likadana saker samtidigt (Markström, 2005).

Karlsson, Molander & Sollerman (1998) menar att regler eller gränser behövs för att underlätta barnens vardag. Regler sätts upp för att visa vilka värderingar och tankar förskollärare har kring olika situationer. Rutiner är ramen för vardagen på förskolan, klara och tydliga strukturer hjälper till så att barnen kan känna sig trygga. Genom rutiner lär sig barnen vad som händer under dagen. Det förutsagda menar Niss och Söderstöm (2006) är tryggare än det oförutsägbara. I förskolan så hävdar Björklund (2012) att det vanligen finns många regler och rutiner, detta blir barnen ofta snabbt medvetna om och vill gärna vara till lags och följa dem. Regler skapas för att bringa ordning i olika situationer och rutiner är betydelsefulla för barnen då ordningsföljden gör det lättare för barnen att följa befintliga regler. Öhman (2003) förklarar att regler som finns på förskolan måste vara tydliga och enkelt formulerade, för att barnen ska kunna förstå deras betydelse. De måste också gälla för alla som är tillsammans i gruppen, samt att det bör endast vara några få regler på förskolan så att barnen lätt kommer ihåg dem.

I Arnér och Tellgrens (2006) undersökning blev barn tillfrågade om vem som bestämmer. Författarna uppfattade att mycket av det som bestäms, görs över huvudet på barnen och sällan så bestämmer barn och vuxna tillsammans. De poängterar även att barnen är ovana att ha inflytande över det som händer i deras vardag. Barnens egen syn på varför de inte får komma till tals och bestämma är att vuxna kan och vet mer, det vill säga att vuxna har kunskap och i och med detta tar de sig makten att bestämma. Barnen ser och visar tydligt och är medvetna om att det är de vuxna som råder över dem. Författarna menar att inom förskolan och skolans ramar så styr och bestämmer den vuxne i närheten av barn. Det handlar mycket om att det är den vuxne som bestämmer och sätter regler över barnens aktiviteter. När författarna samtalar med barn så uppdagades det att barnen själva anser att de hade lite utrymme till att kunna påverka vad de ville bestämma på förskolan. Det var under den fria leken som barnen ansågs ha möjlighet att själva bestämma vad de skulle göra, men ändå bara till en viss del eftersom fröknarna styrde över när barnen skulle leka, var någonstans och hur länge de skulle få leka. Det är fröken som bestämmer och det som vuxna har bestämt kan man inte ändra på, ansåg barnen.

Öhman (2003) påvisar att i förskolan ska all verksamhet utgå ifrån barnens behov. Genom att undersöka hur barn uppfattar de olika aktiviteterna som finns i förskolan hjälper de vuxna till att anpassa verksamheten på förskolan efter barnets idéer, behov och se det individuella barnet och visa respekt för barnets personlighet. Det är lika viktigt för barn och för vuxna att de kan känna att de ges möjlighet till att kunna påverka den verksamhet som de är en del av. I de respektfulla samspelet mellan den vuxne och barnet och i samspelet mellan barnen på förskolan så finns delaktigheten med på ett naturligt sätt. Som förskollärare kan man öka den medvetenheten på många olika sätt. Lenz Taguchi och Åberg(2005) menar att det är ett stort ansvar som förskollärare till att medvetandegöra oss om den makten vi råder över i barngruppen. Eftersom det är förskollärare som planerar innehållet i vardagen och hur den ska te sig på förskolan. De har sedan makten över att erbjuda eller inte erbjuda barn till att få vara delaktiga och att få möjlighet till att kunna påverka innehållet i vardagen.

Barnets val

Genom att låta det enskilda barnet få fundera ut själv och bestämma över vad det vill göra, så lär barnet känna sina egna behov, vad de har lust till och hur de känner. Men för att kunna utveckla sin förmåga till att själv välja, börja och fullfölja aktiviteten som de själv valt så behöver barnen stöd. Som förskollärare är det viktigt att sätta ord på processen så att den synliggörs för barnet, samt att som vuxen ha ett problematiserat förhållningssätt till barnen och ställa frågor som: Vad vill du göra? Hur tänker du göra aktiviteten också vidare (Öhman, 2003). Tv-programmet Hjärnstorm är ett program som Olofsson (2010) berättar om i sin bok meningsfull samling i förskolan. Ett av avsnitten handlar om manipulation, där programledaren Henrik Fexeus berättar om att när människor ställs inför ett antal olika val så upplever människan att det finns en stor frihet. Människan reflekterar inte över att det finns så otroligt många andra alternativ att välja på när de ställs inför ett antal färdiga val. Valmöjligheter blir alltså ett sätt att styra in och kontrollera oss människor på.

Olofsson (2010) understryker också att när barn erbjuds att göra egna val utifrån andras alternativ och ställer det likvärdigt med barns inflytande så har förskolläraren gjort en tankekullerbytta. Författaren menar att istället för att barnen får chans att påverka sin vardag så inkräktar de vuxna istället på den fria lektiden för barnen. I den fria leken lyfter hon att barnen känner sig oberoende och självständiga. De vuxna på förskola ska

absolut erbjuda planerade aktiviteter av olika slag för barnen. Men om barn ska ha möjlighet till inflytande och till att kunna påverka sin dag på förskolan, som det anses att de ska ha möjlighet till, då måste alltid valet till att få välja att leka fritt finnas med.

Delaktighet och inflytande

Emilsson (2008) påpekar att delaktighet kan vara att barnet känner att det är en del av något, att vara inkluderad, accepterad och engagerad men även att det får möjlighet till att göra val och fatta beslut. Förskolans läroplan påvisar att det är viktigt att arbeta med normer och värden tillsammans med barnen (Skolverket, 2010). Enligt Sheridan och Pramling Samuelsson (2009) så innebär barns delaktighet att de exempelvis får vara med och planera verksamheten när det är möjligt. I och med att barnen får vara med och planera och genomföra aktiviteter i verksamheten så skulle troligen både innehåll, aktiviteter och utformningen av miljön kunna förändras. På detta sätt kan barn lära sig vad demokrati innebär praktiskt. Men barnen behöver också få höra av förskolläraren, att denne sätter ord på när barnen är delaktiga och ordagrant förklarar demokratiprocesser. Författarna menar också att delaktighet handlar om att som vuxen vilja och kunna se vad det är som fångar barnen i deras värld, ta tillvara på de erfarenheter och den förståelse som barnen har.

En förutsättning för barns delaktighet är att förskollärare har förmågan att ta barns perspektiv (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006). Barn har rätt till delaktighet och inflytande i förskolan men enligt Johannesen och Sandvik (2009) handlar det inte om att de kan bestämma allt och ta beslut. Det handlar istället om att alla är en del av en gemenskap där man visar varandra respekt och alla får vara med, oavsett åsikter och inställning. Författarna menar även att om barns delaktighet och inflytande ska tas på allvar måste förskollärare lyssna till och våga bli utmanade av barnen. Genom att ta sig mod att släppa kontrollen i förskollärollen så kan de uppleva och lära sig något om både barns vardag och om sig själva.

Demokrati

Vad är egentligen demokrati? Enligt Doverborg och Pramling Samuelsson (1996, s.51) så står det i "Ny svensk ordbok" (1919) att demokrati kan förklaras som "folkvalt" och ordet demokratisk översätts till "folkvänlig samsträvan för jämlikhet, dvs. något som är tillgängligt för alla". Hur ska man då tänka kring detta ämne i förskolan för att få små barn, att på något vis kunna ge dem upplevelser och eventuellt även förståelse för begreppet? Doverborg och Pramling Samuelsson (1996) menar att demokrati för barnen på förskolan handlar om att de ska ges chans att vara delaktiga i sin egen vardag. Detta ska naturligtvis ske utan att de behöver ta beslut som de inte är mogna för eller har förmåga att kunna se konsekvenserna av. Delaktighet handlar om att känna sig respekterad och kunna respektera andra. Åberg och Lenz Taguchi (2005) menar att om barn ska kunna förstå ett demokratiskt förhållningssätt så måste vuxna våga att fullt ut bjuda in barnen och tro på deras förmågor. Författarna har i sitt eget arbete på förskolan arbetat med att erbjuda barnen flera tillfällen i vardagen då de ges möjlighet till att uttrycka sina tankar och åsikter, samt lyssna till andras ståndpunkter. Dessa tillfällen bidrar till att barnen får stöd av de vuxna på förskolan att ta ansvar för sig själva och varandra samt att kunna påverka sin vardag på förskolan.

Att alltid låta barnen göra som de själva vill är inte att skapa en förskola som utgår från ett demokratiskt synsätt. Detta görs istället genom att förskollärare och andra vuxna på förskolan ansvarar för och ger utrymme så att alla får säga sina åsikter som i sin tur kan påverka deras vardag. Barn på förskolan kan inte alltid få välja utan måste ibland anpassa sig efter vissa hållpunkter på dagen, så som att alla behöver äta lunch eller sova.

Om ett barn inte vill gå in och äta lunch då det har roligt ute så kan förskolläraren förklara anledningen till varför det måste gå in, sätta ord på att hon ser att barnet inte vill gå in och visa förståelse för barnets reaktion. Men ändå måste den vuxne ibland vara den som bestämmer. För att ge exempel på beslut som yngre barn på förskolan kan få bestämma är, om de vill äta sallad tillsammans med lunchen eller inte. Detta skulle kunna vara en av de första upplevelserna av demokratiska värden för barnet (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006). Enligt skollagen så bör arbetssätten för barnens inflytande anpassas efter deras ålder och mognad (SFS 2010:800).

Att lära sig att utveckla sin förmåga till empati är en av de viktigaste aspekterna som har med demokrati att göra. Barn måste först lära sig förstå att det finns många olika perspektiv på saker och ting för att kunna utveckla ett demokratiskt förhållningssätt. Vardagssituationerna är fyllda med demokratiska värden som kan synliggöras genom att sätta ord på dem och då lyfta fram olikheterna (Doverborg & Pramling Samuelsson, 1996).

Barnperspektiv och barns perspektiv

Med barnperspektiv menar Johansson och Pramling Samuelsson (2003) att man genom barn söker kunskap om deras livsvärld. Men för att kunna skapa en förståelse för hur barn tänker och ser på saker och ting behöver den vuxne få ta del av barnets värld. För att kunna få det menar författarna att man måste inta en aktiv lärarroll som visar intresse och engagemang. Detta kan göras genom att lyssna till, och respektera barnet som en människa med egna rättigheter och åsikter.

Barnperspektiv kan ha flera olika betydelser, men ett sätt att förklara det är att man verkar i barns intresse. Barnperspektiv hopskrivet till ett ord står för att man verkar för det som är bäst för barnet. Men om man delar på ordet och det istället blir barns perspektiv så menas med detta att barnet själv har lämnat ett bidrag (Halldén, 2003). Skillnaden mellan barnperspektiv och barns perspektiv är att när det handlar om barnperspektiv så handlar det om hur vuxna ser på barnet och dennes situation. Här brukar man använda sig av uttryck som, barns bästa eller barn i centrum. Så detta skulle också kunna kallas att det är ett vuxenperspektiv på barn. När det gäller barns perspektiv så är det istället barnets egna perspektiv som anses, att se med barnets ögon och försöka förstå hur det ser på sig själv och sin egen tillvaro. Detta perspektiv anses svårt för de vuxna att se men författarna bedömer att de har hittat en väg för att få ta del av barns eget perspektiv. Denna väg menar de är samtalet mellan barn och vuxna. Det som förskollärare ändå alltid måste tänka på är att barns kunskaper hela tiden utvecklas. Vuxna måste hela tiden vara med och se barnen som betydelsefulla informanter, barns perspektiv går inte att erövra en gång för alla utan måste erövrats gång på gång enligt (Arnér & Tellgren, 2006). Vuxna kan genom att kompromissa med barn skapa en förståelse för barns perspektiv. Att som vuxen låta barnet få säga sin mening blir det ett sätt att gå barnen till mötes utan att helt och hållet följa barnets vilja (Johansson, 2003).

Barnsyn

Åberg och Lenz Taguchi (2005) menar att alla vuxna har en medveten eller omedveten barnsyn. Den barnsyn som den vuxne har, utgår från personliga erfarenheter och påverkar sättet hur hon eller han förhåller sig, samt vilket synsätt man väljer att se på barnen. Den vuxnes syn att se på barn i förskolan ser därför olika ut och detta får därför även betydelse för hur den pedagogiska verksamheten ser ut på förskolan. Utifrån vilken kunskapssyn läraren har och vilken förskollärare man väljer att vara så finns det helt olika sätt att se på barn. Ett är att se bilden av barnet som nyfiken, som har lust till att lära samt kompetenta till att utforska och tänka självständigt och ett annat är att endast

se till barnets behov och brister. Det ligger en persons sätt att möta barnen i vardagen som barnsynen kan bli synlig för mig själv. Johansson och Pramling Samuelsson(2003) anser att det är viktigt att medvetet reflektera över sin barnsyn både som enskild förskollärare och i arbetslaget om hur man tillsammans ser, tänker och talar om barn och barns lärande eftersom det i sin tur gestaltar barnsynen i den pedagogiska verksamheten.

Preciserat syfte

Med utgångspunkt från tidigare forskning så har vi tänkt gå vidare och undersöka vad förskollärare och barn på förskolan har för syn på regler och hur läroplanen följs när det gäller ämnet regler. Vi ser att det saknas forskning om regelarbetet i förskolan och vi vill därför undersöka hur det kan gå till i förskolans verksamhet. Genom att intervjua förskollärare och samtala med barn så vill vi synliggöra regelarbetet samt medvetande göra alla som är berörda av förskoleverksamheten, om att regler finns.

Metod

I denna metoddel presenteras intervju metodik, urval, procedur, genomförande, etiskt förhållningssätt, bearbetning av inspelat material samt avslutningsvis studiens tillförlitlighet.

Intervju metodik

En intervju går vanligtvis ut på att en person ställer frågor till en annan person som försöker svara på frågorna som ställts. Intervjuerna är kvalitativa då de utgår från att de intervjuade får möjligheten att formulera sina egna svar (Løkken & Søbstad, 1995). Standardiseringen i kvalitativa intervjuer är låg vilket menas att varje intervjutillfälle kan se olika ut, man anpassar exempelvis ordningsföljden och följdfrågorna efter föregående svar. Den kvalitativa intervjun används främst för att ta reda på hur andra människor tänker kring olika situationer, och vad kan de se att det finns för likheter och skillnader på hur de tänker om det utvalda ämnet (Trost, 2010). Løkken och Søbstad (1999) menar också att detta sätt att intervju ger intervjuaren nya perspektiv och insikter som de tidigare inte tänkt på.

Det finns inga regler för hur en intervju ska se ut men det kan vara en fördel att börja med några uppvärmningsfrågor som handlar om exempelvis fakta och erfarenheter för att senare kunna komma in på mer känsliga och svåra frågor. Innan intervjun är det viktigt att tänka på vilken ordning som man tänker ställa frågorna i, vad kan passa bäst att fortsätta med så att intervjun flyter på (Løkken & Søbstad, 1995). Ett problem som kan uppstå under en intervju är att de som intervjuar omedvetet uttrycker sina egna värderingar och förväntningar som i sin tur kan påverka svaren från den intervjuade, vilket inte är meningen. Eftersom det är endast den intervjuades egna personliga tankar och åsikter om ämnet som ska lyftas fram (Johansson & Svedner, 2010).

När man samtalar eller intervjuar barn kan det vara bra att tänka på att använda sig av både specifika och övergripande frågor. En övergripande fråga kan exempelvis vara Berätta något om din förskola! Medan en specifik fråga kan vara: Hur gör du om du gärna vill gå ut och fröken säger att du måste vara inne? Doverborg och Pramling Samuelsson (2012). När Arnér och Tellgren (2006) samtalade med barn i en lekis grupp började de ofta med att prata om det som barnet höll på med för stunden. Detta gjorde de eftersom de upplevde att barnen oftast utgick från det som pågick här och nu. Frågor som: Varför tycker du det är roligt på lekis? Inledde ofta samtalen tillsammans med barnen och svaret på denna fråga ledde också ofta till att svaret på vad som är tråkigt eller jobbigt på lekis också blev besvarade. Genom detta såg de att barnen mest av allt tyckte om att leka medan mycket av det som de vuxna på förskolan bestämmer sågs som tröttsamt och tråkigt.

Genom att använda sig av frågor där den som intervjuar eller samtalar ber barnet att berätta något, så upplever barnen dem ofta som lättare att besvara. Ett exempel är att säga, berätta för mig om vad man får göra på din förskola! Dessa frågor riktas naturligtvis in på det område som den vuxne vill veta mer om och vad barnet har för tankar kring området. Om jag istället uttrycker frågan: vill eller kan du berätta för mig... så får man räkna med att det kan bli enbart ett nej som svar. För att barnintervjuer ska bli så bra som möjligt menar Rubinstein Reich och Wesén (1986) att intervjun eller samtalet bör hållas på en lugn plats där man inte blir störd av annan pågående verksamhet. Detta menar även Arnér och Tellgren (2006) att en gynnsam miljö och vuxna som verkligen visar sitt intresse och är delaktiga i det som barnet har att berätta gör att barnen lättare öppnar sig och delar med sig av sina tankar. Barnen behöver få tid

att tänka och reflektera en stund när de får nya frågor och som intervjuare behöver man vara lyhörd för att upptäcka om barnet svarar det den tror att den vuxne vill höra eller om det faktiskt är de tankar den har. Det är även viktigt att ha förståelse för om barnet inte vill svara på en fråga som den vuxne ställer i detta sammanhang.

Samtalets längd bör anpassas efter flera olika faktorer, dels ålder men även efter hur intresserade och delaktiga barnen är i samtalet. Viktigt att tänka på att barnen bör sitta mitt emot de som ska samtala med, detta för att kunna ha ögonkontakt. Eftersom det då blir lättare att skapa och behålla kommunikationen. Tidpunkten för samtalet är bra att tänka på, pigga, mätta och barn som inte blir avbrutna är lättare att motivera och intressera till att delta (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2012).

Urval och procedur

För att på bästa sätt få svar på den fråga vi ställt oss, om hur förskollärare ser på inflytande och delaktighet när det gäller regler och hur barn upplever sina möjligheter att påverka regler på förskolan. Anser vi att kvalitativa intervjuer tillsammans med förskollärare på förskolan, samt samtal tillsammans med förskolebarn skulle vara en bra metod. Vi menar att intervjuerna är kvalitativ i den mening att alla svarande ges möjlighet till att utgå från sina egna personliga tankar och erfarenheter.

Vi började med att ringa upp förskolecheferna för var sin förskola för att höra hur de ställde sig till om vi skulle komma och samtala med några av förskollärarna och barn på deras respektive förskolor. Detta gjorde vi för att få godkännande av dem att uppta tid av deras personal. När förskolecheferna gett oss muntligt tillstånd för detta så informerade vi var för sig respektive förskola. Förskolornas riktiga namn är utbytta till fingerade, Abborren och Krokodilen.

Sara ringde till en förskola och bestämde att hon dagen efter skulle komma till förskolan med ett intyg som skulle lämnas till de berörda barnens vårdnadshavare för medgivande om att vi fick samtala med deras barn. Personalen på förskolan fick själva välja ut de barn som de ansåg var mest lämpliga att samtala med, det enda krav vi hade var att barnen skulle vara i åldrarna 3-5 år. När Sara var på förskolan bokades tid in för att intervju två av förskollärarna som anmält sig frivilligt till att bli intervjuade på förskolan. Senare på dagen mailades frågeställningarna ut till dem som skulle intervjuas så att de kunde känna sig förberedda.

Maria kontaktade också en förskola. Det blev bestämt att Maria kunde åka dit samma eftermiddag för att lämna ett intyg som skulle lämnas till de berörda barnens vårdnadshavare för medgivande om att vi fick samtala med deras barn. När Maria kom till förskolan så frågade hon vilka av förskollärare som ville delta och delade ut frågeställningarna till de två som ville bli intervjuade. Maria och förskollärarna samtalade om vilka av barnen på avdelningen som de ansåg skulle tänkas delta i samtalen. Därefter tog de ett gemensamt beslut om detta, och bokade in tider när samtalen skulle äga rum samt tid till intervjuerna. Maria satte personligen upp lapparna på klädhyllorna till de berörda. Under tiden som hon var där så kom några av de berörda föräldrarna för att hämta sina barn, då kunde hon överlämna lappen med medgivande till dem direkt samt berätta anledningen till varför vi ville samtala med just deras barn.

Inför intervjuer och samtal så förberedde vi frågor som vi ansåg var relevanta för det vi ville veta mer om. Frågorna till de vuxna använde vi oss av i stort sett som de var, men vi hoppade i ordningen då vi försökte följa den intervjuades tankar. I samtalet med barnen använde vi däremot frågorna mer som ett stöd för att komma ihåg vad vi ville

veta. Frågorna anpassades och gjordes om allt eftersom. Exempelvis använde vi ordet regel väldigt lite, eftersom vi upplevde att många av barnen hade svårt att ta till sig ordet. Vad barnen inte får eller måste göra pratade barnen däremot gärna om. Efter den första intervjun använde vi oss även till viss del av information som barnen tidigare berättat. Vi gjorde vårt allra bästa för att visa barnen att vi verkligen var intresserade av det som de berättade och vi försökte att vara lyhörda för olika röstlägen och kroppsspråk. När vi såg på barnen att de började skruva på sig och att de verkade vilja göra något annat så frågade vi om de var nöjda med samtalet eller om de hade något mer som de ville berätta.

Sammanlagt har vi intervjuat fyra förskollärare och samtalat med elva barn. Barnen var två och två åt gången och i en grupp var det tre barn. På den ena förskolan samtalade vi med fyra flickor och en pojke och på den andra var det tre av varje. Barnen som deltog är födda under 2008 och 2009. Samtalen med barnen gjordes under flera dagar eftersom de behövdes passas in efter när de var på förskolan. Sjuka barn gjorde att vi fick boka om tiden för några av samtalen ett par gånger men alla samtal gjordes på förmiddagarna på barnens egen förskola. Vi bad att personalen på förskolan skulle tala om för barnen och förbereda dem innan vi skulle komma. Några av barnen träffade vi även själva när vi besökte förskolan och då tillfrågade vi dem om de skulle vilja berätta lite om sin förskola för oss, när vi kom dit nästa gång.

Genomförande av intervjuer och samtal

Johansson och Svedner (2010) menar att de som deltar i undersökningar inför ett examensarbete ska visas respekt och hänsyn. Detta innebär bland annat att deltagarna blir underrättade om undersökningssyfte och vilken metod som kommer att användas för att ta reda på fakta. Som deltagare ska de ha möjlighet att avbryta eller tacka nej till att delta utan att det känns negativt. Alla ska också vara säkra på att deras medverkan inte kommer att kunna identifieras. När det gäller barn under 18 år så ska vårdnadshavare tillfrågas och ge tillstånd till att barnet får delta. Författarna menar att genom att följa dessa forskningsetiska råd, vinner de som intervjuar förtroende som kan leda till ökad motivation inför studien.

När det var dags för samtal med barnen åkte vi till förskolan där de flesta av barnen verkade vara förberedda att samtala med oss. När vi frågade om de ville berätta för oss om förskolan så svarade alla ja. På förskolan Krokodilen satt vi i ett litet rum med ett lågt rektangulärt bord med låga stolar, inga leksaker fanns i rummet. Verksamheten pågick för fullt utanför, men vi upplevde inte att det störde oss eller barnen. Ingen annan än de som skulle delta kom in i rummet under samtalens gång. Alla samtal här fungerade bra utom ett som avslutades av ett av barnen på ett abrupt sätt. Barnet reser sig upp och säger – *Hejdå nu sticker jag!* Och går ut ur rummet. Barnet upplevdes av oss som mycket uppspelt under de fem minuter vi hann samtala med honom. I efterhand kan vi känna att vi skulle ha kommit tillbaka en annan dag och samtala med de här två barnen då vi fått reda på att det varit en konflikt på morgonen som ett av barnen varit med i. Vi trodde dock att det skulle gå bra för barnet att delta i samtalet tillsammans med oss, då barnet först skulle hinna gå ut och leka en stund innan det var hans tur. På den andra förskolan Abborren fick vi sitta på en annan avdelning än på den som barnen själva gick på, alla barn där var utomhus. Liksom på första förskolan så satt vi tillsammans med barnen vid ett lågt bord med låga stolar, men detta var runt. Här fanns leksaker i närheten och stora fönster ut mot gården där vi kunde se att många barn lekte. Personal på förskolan passerade då och då genom avdelningen. Samtalen fungerade bra alla gångerna men några av barnen blev lite distraherade av leksakerna som fanns i närheten. Doverborg och Pramling Samuelsson (2012) menar att det är en förutsättning

att välja en lugn plats för att barnen ska kunna koncentrera sig i samtalet och inte tappa intresset. Trots att det fanns moment som störde så upplevde vi att samtalet var det mest intressanta för barnen.

I alla samtalen med barnen använde vi oss av en handdocka, en blå mjukiskanin. Handdockor kan vara till stor hjälp när man ska intervjua/samtala med barn då de kan minska nervositeten och öka svarsbenägenheten menar (Rubinstein Reich & Wesén 1986); (Arner & Tellgren, 2006); (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2012). Det finns inga bestämda sätt för hur man ska använda sig av handdockor menar Rasmusson och Erberth (2008). Men några bra saker att tänka på är att alla kan se dockan, att man tittar på dockan när denne pratar och tvärt om att dockan tittar och riktas mot den som pratar för att sedan riktas mot de närvarande barnen. Under första samtalet så presenterade vi kaninen samtidigt med oss själva. Vi funderade kring hur detta fungerat efter intervjun om den tillförde något till samtalet. Det vi kom fram till var att barnen inte verkade bry sig så mycket om den var med i samtalet eller inte, de berättade gärna för oss ändå. Men vi kom sen på att efter samtalet då barnen gått ut så kommer ett av barnen in igen och säger till Sara som hade hand om kaninen att, vilken rolig saga det blev med den där kaninen. Genom det så tolkade vi att den ändå hade tillfört något och vi skulle fortsätta att använda den, men introducera den först när vi upplevde att den behövdes för att fånga barnens intresse. Detta upplevde vi var ett vinnande koncept och använde detta tillvägagångssätt till de resterande samtalen.

Alla samtalen spelades in genom ljudupptagning med mobiltelefon, vilket barnen naturligtvis blev tillfrågade om de tyckte att det var okej. Ljudupptagning är ett bra sätt att spara intervjun på, eftersom det är svårt att hinna anteckna allt som sägs under det pågående samtalet. Intervjun blir också bättre då den som intervjuar kan lägga hela sin koncentration på att ställa bra frågor och visa att han eller hon lyssnar genom att ha ögonkontakt med den intervjuade. En annan fördel är att det är möjligt att lyssna på materialet flera gånger om igen. Anteckningar behöver ändå inte uteslutas helt utan kan med fördel användas som ett komplement för att skriva ner exempelvis en observation som man anser kan vara betydelsefull inför tolkningen av samtalet (Løkken & Søbstad, 1995). Ljudupptagningen kan också med fördel användas för att observera sig själv för att bli medveten om vad som skulle kunna förändra och förbättra till nästa gång man ska intervjua någon (Rubinstein Reich & Wesén, 1986). Alla barn utom ett ville efter intervjun lyssna en stund på vad de sagt under samtalet. Vi upplevde att barnen tyckte att det var roligt att få höra sina egna röster. Doverborg och Pramling Samuelsson (2012) menar att det ofta är uppskattat av barn när de får lyssna till inspelat material där de själva deltagit. Samtalen varade i cirka 20 minuter. Författarna menar även att samtalets längd är beroende av faktorer såsom, barnets ålder eller hur pass intressant barnet upplever att samtalet är. Samtalen som författarna har haft tillsammans med barn i åldrarna 2-8 år varade mellan 5-35 minuter. Intervjuerna med förskollärarna spelades in på samma sätt som med barnen. Samtalen ägde rum i personalutrymmen såsom kontor och fikarum. Några av dem sade sig vara lite nervösa inför intervjun så vi försökte småprata lite innan vi påbörjade intervjun med ljudupptagningen. Några var väl förberedda medan andra bara hade läst igenom frågorna.

Bearbetning av inspelat material

Efter intervjuerna så lyssnade vi på det inspelade materialet och skrev ner stödord för varje intervju. Detta gjorde så att det blev lättare att skriva ihop den verkliga texten, och det blev lättare för oss att gå tillbaka i samtalen för att lyssna på det som var relevant för den fråga vi för tillfället behandlade. För att höra vad de intervjuade egentligen sa eller menade upplevde vi att ljudupptagningen var betydelsefull, eftersom vi uppfattade att

röstlägen var viktiga för tolkningen av svaren. I resultatet av samtal och intervjuer så har vi gett förskolorna fingerade namn för att deras anonymitet ska vara skyddade.

Studiens tillförlitlighet

Med både intervjuer och samtal är vi medvetna om att det kan finnas risker. Risker som kan visa sig är att de vi talat med har blivit påverkade av oss eller att barnen påverkat varandra. De svarande kan även ha format svaren efter vad de tror att vi vill att de ska svara. Vi känner ändå att svaren som kommit fram av samtalen är tillförlitliga och ärligt svarade. Det material som vi återgett kan det finnas en risk med att det kan vara feltolkat. Men vår strävan har varit att vi har försökt att lyssna på inspelat material flertalet gånger för att verkligen höra vad förskollärare och barn säger och menar. Detta så att tolkningen blir någorlunda rättvisande. Studien är av liten skala vilket gör att det inte går att generalisera resultatet.

Resultat

I denna del kommer vi först presentera sammanställningen av intervjuerna med de vuxna samt samtalen med barnen. I dessa samtal framkommer det att vi använt oss av en handdocka som var en blå kanin. Därefter följer analys av det som framkommit. Analysen har sin teoretiska utgångspunkt i Lpfö 98/10 för att få svar på våra frågeställningar.

- Hur resonerar förskollärare om hur arbetet med regler fungerar på förskolan?
- Hur tänker förskollärarna kring barns inflytande, delaktighet och demokrati på förskolan?
- Vad säger barn om regler, inflytande och delaktighet på förskolan?

Sammanställning av intervju med förskollärare på förskolan

Förklaring av vad ordet regler kan betyda för förskollärare i förskolan var exempelvis att regler kan vara gränssättning, tillåtet och inte tillåtet, förbud, stopp, ramar att hålla sig inom eller saker som man bör göra eller inte bör göra. Efter att förskollärarna berättat om sina tankar kring ordet regel berättade vi hur vi tänker kring ordet regler utifrån de frågor som finns under rubriken bilagor. Vi upplever att förskollärarna inte vill använda sig av ordet regel och två av dem säger:

-Ordet regel för mej det är ju någonting jätte stort, och jag vet inte, regler ska inte brytas.

-regel är ju ett liksom ett tyngre ord.

De gemensamma tankar som förskollärarna hade kring varför regler finns på förskolan, var framförallt för att barnen ska vara säkra på förskolan, sedan nämnde de även ordning och reda, skapa struktur, trivsel, för allas bästa, trygghet och säkerhet. Den största anledningen till varför regler finns på förskolan är för att inte kaos ska uppstå eller att miljön skulle bli rörig. I en rörig miljö skulle möten med barnen försvåras eller till och med omöjliggöras vilket skulle få konsekvenser för barns lärande säger en förskollärare. Hon nämner även att barnen behöver känna till sociala regler för att få lek och lärande i en stor grupp att fungera. Vi slås inte här, säger inte fula ord, väntar på sin tur, det är regler på en av förskolorna.

En annan stor anledning till varför regler finns är för det som förskollärarna anser är för barns säkerhet. Exempel på detta är regler för vart man får cykla, inte hoppa i soffan eller springa inne. Nya regler som uppkommer är ofta av typen säkerhetsregler anser förskollärarna, och de uppstår när något inträffat eller verkar farlig för barnen. Ett exempel som ges är att det ute på gården står en förvaringslåda för leksaker. Barnen klättrar gärna i och ur den och genom det så uppfattade de vuxna att de inte kunde fortsätta att tillåta detta då det fans risk för barnen att klämma sig.

Alla förskollärare ansåg att det inte fanns så många regler på deras förskola, men under samtalets gång kom ändå en hel del regler upp. Några regler som fanns var att man får inte slåss, kasta saker, måste tvätta händerna, regler kring var man får cykla, att sitta vid matbordet när barnen äter och att inte hoppa i soffan. En kommentar när vi samtalar om detta är:

-Oj, vi har ju regler

Om det är viktigt att vara konsekvent eller inte när det gäller regler så menar de intervjuade att det inte är viktigt för alla regler. En förskollärare anser att värdegrundsregler inte är något som man tummar på, en annan säger att alla regler inte följs jämt, ibland ser man mellan fingrarna. En förskollärare menar att om jag sagt nej till något som jag anser att barnen absolut inte får göra, då bör jag hålla det och vara konsekvent.

När det kommer till arbetslaget på avdelningen säger förskollärare på Abborren att det är viktigt att alla säger lika, om en säger ja och en nej så ges dubbla budskap och det kan skapa en oro för barnen när de inte vet vad som gäller. På förskolan Krokodilen säger en förskollärare att hon anser att det är viktigt att ha gemensamma regler i arbetslaget, men ställer sig frågan om det verkligen är så, den andra förskolläraren anser också att det egentligen bör vara gemensamma regler. Hon berättar att hon har egna regler, ett exempel som nämns är att när barnen gjort något som de inte får, som att putta varandra. Då använder hon sig av en taktik hon lärt sig under sin verksamhetsförlagda utbildning, den innebär att barnen får sitta i soffan en stund. Detta tycker hon fungerar bra trots att det bara är hon som "kör" med den regeln, barnen vet att så här gör jag, så gör de andra.

Tre förskollärare nämner att det är viktigt att förankra regler och rutiner hos barnen i början av höstterminen eftersom de anser att det skapar en trygghet. Det kan kännas otryggt för barnen om de inte vet vilka regler som gäller anser en förskollärare. Hon berättar om en händelse på sin förskola, de berättade i en samling för alla gamla och nya barn vad som skulle hända och vad som förväntades av dem när de skulle äta frukost i matsalen för första gången. Genom att alla barn fått veta vilka regler som gällde vid frukosten så upplevde hon att situationen där blev lugn och trygg för både barn och vuxna.

-I början av hösten så lägger man ju grunden för, ja för året egentligen när alla skolas in, så då är det ju viktigast att förklara och visa.

De intervjuade förskollärarna har svårt att berätta något om läroplanens mål gällande delaktighet och inflytande när det gäller regler. De utgår inte medvetet från målen i läroplanen när de diskuterar de regler som finns eller som uppkommer. En av förskollärarna kommer ändå i samtalet med oss fram till att:

-Jag märker när jag läser det här, så är det ju den som, som ändå ligger till grund för våra beslut liksom, eller för våra regler.

En av de andra förskollärarna menar att barnen kan få vara med ibland och skapa regler i vissa situationer. En sådan situation kan vara när barnen springer omkring inne och de vuxna anser att det inte fungerar, då kan de fråga barnen hur de tycker att de ska lösa problemet. I och med det anser förskolläraren att de får in barnens inflytande utifrån vad som står i läroplanen. När vi pratar om delaktighet och inflytande utifrån Lpfö 98/10 kommer det fram att båda förskolorna arbetar med valkort. Detta är kort med fotografier på aktiviteter som barnen kan välja att göra, fotografierna kan visa: Spel, puzzel, rita, pärlor, baka med play doo eller leka i exempelvis byggrum eller dockvrå.

Andra arbetssätt för att få in målen delaktighet och inflytande är att de pratat om demokrati och låtit barnen prova på att rösta i olika situationer på förskolan. De uppmuntrar barnen att prata och göra sin röst hörd och försöker få barnen att påverka så

att de får inflytande i verksamheten. Genom att vara lyhörd så försöker förskollärarna att se de yngre barnens intressen och utifrån dem forma verksamheten på förskolan. Regler finns på förskolan för både barn och vuxna, de behövs för ordning, skapar trygghet och barnen behöver lära sig att de inte kan göra hur som helst, detta är av betydelse för barns lärande anser en förskollärare.

-Det är oftast vi vuxna som skapar reglerna, att de vi skapar för att få vårat, ja för att inte få kaoset utan få lugnet också.

När det kommer nya människor till förskolan, tillsvidare anställda och vikarier så informeras de om regler först när händelser uppstår. Säkerhetsregler så som att grindarna ska vara stängda när de är ute är sådant de försöker informera om direkt. Ordinarie personal uppmanar vikarien att fråga ordinarie personal om den undrar något kring vad som gäller på förskolan. Vikarier får ofta regler berättade för sig genom barnen. En förskollärare anser också att regler som att man inte ska slåss är underförstådda regler som vuxna har med sig. Då ny personal börjar, som ska vara en i arbetslaget sätter man sig ned och pratar tillsammans.

Vid inskolningen på förskolan kommer vissa regler på tal men det är inget som diskuteras med föräldrarna anser alla intervjuade förskollärare. En av förskollärarna ansåg att det inte var viktigt att prata om detta, om det inte kom på tal. Hon menar att de vill att föräldrar och barn ska känna sig så välkomna som möjligt. Att på förskolan får man i stort sätt göra som man vill och här finns inga regler.

Sammanställning av samtalen med barn på förskolan

Vad är en regel? Några exempel på vad barnen säger om det.

-Vet inte, kommer inte ihåg. -Att man typ ska skriva också -Att man inte får slåss!

Ett barn på Abborren berättar om att de ovanför dörren på dockvrån har gubbar som fröken gjort som är arg, ledsen och glad. Dessa finns där för att barnen ska veta att man ska vara glada på varandra och glada där inne och inte kasta grejor. Om det kommer en ny kompis till förskolan så menar ett barn på Krokodilen att man kan berätta för den att man inte får puttats eller slåss. Att de inte får puttats och slåss, det har fröken bestämt. Vi tolkar att barnen har svårt att förklara ordet regel. Men vi upplever ändå att de flesta av barnen förstår ordet och vet vad regler är, när vi sätter in ordet i ett sammanhang. Barnen kopplar ihop regler med sådant som de själva eller andra inte får göra.

Barnen säger att det är fröknarna på förskolan som bestämmer det mesta. Exempelvis: regler som att de inte får puttats eller slåss, hur de ska bete sig eller göra vid måltider eller samling. Först menar barnet att det inte är bra att fröken bestämmer regler, men kommer ändå till slut fram till att det är bra att en sådan regel som att de inte får slåss finns. För om man blir puttad eller slagen så gråter man. I några av samtalen tillsammans med barnen räknade vi upp saker som barnen sagt att de måste göra eller inte får göra och barnen höll med om det var regler som fanns på förskolan. Varför reglerna fanns förklarade ett av barnen berodde på att:

- De behövs, också får man inte rymma för då hittar man inte hem sen. Men jag hittar hem ändå.

I början av samtalen tillsammans med barnen så bad vi dem berätta om något som de tyckte var roligt på förskolan. Här nämner barnen aktiviteter som att klippa, pärlor, rita, leka i dockställe, bygga med kapplastavar, mulle, gunga och cykla. När barnen berättat om vad de tyckte var roligt på förskolan så frågade vi om de alltid får göra det som de tycker är roligt. Alla barn svarar först ja på den frågan, men en säger:

-Japp! nej man får välja val också får man ha det en liten stund, när det ringer får man byta, alltså ”valkort”.

Aktiviteter som till största del är ledda av vuxna såsom, samling eller läsvisa nämns inte som en rolig aktivitet. Barnen säger att sådana aktiviteter kan vara tråkiga och jobbiga. Endast ett barn nämner Mulle som är en aktivitet ledd av de vuxna, men även här upplever vi att det inte är aktiviteten som är det roligaste, utan det är fiket som de själva får ta med sig till förskolan:

-Gå på Mulle, då brukar vi ta med oss fika också brukar vi gå ut till skogen och ropa hej kolikok tre gånger

Kring detta tänker vi att i denna aktivitet finns något som barnen kan påverka själva, fikats innehåll. Genom detta så blir aktiviteten mer attraktiv för barnen än andra planerade aktiviteter.

I samtalen med barnen kommer alla fram till att man exempelvis inte får bygga eller rita när som helst under dagen. Barnen förklarar att det kan vara under måltiderna eller under samling som detta inte får göras. Vem som bestämmer är barnen eniga om, att det är fröknarna som gör. Men ett av barnen säger under samtalets gång:

- Man får göra vad man vill på valet.

På en av förskolorna berättar barnen att de får välja aktivitet utifrån kort efter frukost, två barn berättar tillsammans hur det går till:

- Vi äter i matsalen, efter man har ätit gröt eller fil då får man ta en macka också sen går vi in till Abborren, tvättar oss och går in till blå, ett blått rum med en röd matta också sätter vi oss där också tar fröken fram ”valkort” och av våra ansikten på korten också får vi trycka på oss på det vi vill göra.

Under samtalen med barnen så kom alla grupper in på att de har ”valkort” på förskolan, här säger de att de får välja själva vad de vill göra, men utifrån färdiga alternativ som de vuxna skapat. Ett barn berättar att korten skapas av fröknarna eller någon annan. Barnen har önskemål om nya aktiviteter, men verkar ändå relativt nöjda med de som finns. Ett av barnen ville gärna måla färg med pensel, den aktiviteten fanns inte med på korten, utan bara rita med pennor. Flickan visste exakt hur kortet skulle kunna skapas av de vuxna och som vi förstod det så hade hon berättat att detta var en aktivitet som hon ville ha på ett ”Valkort” men det fanns ändå inte med. Vid andra tillfällen under dagen tolkar vi ändå som att barnet kunde välja att måla.

På de båda förskolorna så berättar barnen att det finns saker som de måste göra. På förskolan Krokodilen så berättar den blå kaninen för två av barnen att hon måste tvätta händerna före maten varje dag. Barnen svarar snabbt:

-Det måste vi också!

-Varför måste man det egentligen? (Frågar kaninen)

-För att man ska vara ren om händerna, för att man inte ska få baciller i maten.

-Vem har sagt det (kaninen)

-Fröken,

-Ja, fröken.

-Är det en regel eller? (kaninen)

- Ja!

Andra saker som barnen berättar om, är att de måste plocka ihop, äta frukost och gå ut när fröknarna säger det. Varför de måste göra dessa saker förklarar barnen med exempelvis att baciller finns på händerna, det blir stökigt och de kan halka och göra sig illa. När vi istället frågar barnen om det är något som de får göra eller får bestämma så nämner några av barnen att de får bestämma ibland, de får bestämma på valkortet, någon tycker att de bestämmer lite över småbarnen och fler av grupperna berättar att de får välja färg på play doo degen. Några barn på förskolan Abborren berättar hur det går till när de ska bestämma vilken färg degen ska bli. Barnen berättar att det görs genom att varje barn väljer ett färgat papper, den färg som valts av flest, är den färg som det blir på degen. På Krokodilen berättar ett barn:

- Idag fick vi bestämma att det blev röd färg, på degen. Men det blev rosa ändå.

När de anser att de själva bestämmer så nämner de lek ute på gården, välja val utifrån valkort och välja färg på play doo degen. Degens färg bestäms som vi tolkar av barnens beskrivning om hur de går tillväga, att det sker genom ett demokratiskt beslut. Vi samtalar också med barnen om det är något de skulle vilja bestämma? Några av barnen på krokodilen skulle vilja dega och bygga koja ute. Barnen trodde inte att de kunde be fröknarna om att få lov att göra det eftersom fröken säger nej, och enligt dem så bestämmer fröken hela tiden. Men bara lite senare i samtalet kommer detta upp:

-Hur ska fröknarna veta vad ni vill göra om ni inte talar om det? (Vi)

-Det brukar vi göra alltid!

-Ni talar om för dem, eller vet fröknarna ändå vad ni tycker om? (Vi)

-Dom vet allt.

-Hur kan de veta det? (Vi)

-För vi berättar det.

Barnen på Abborren hade önskemål över saker som de skulle vilja bestämma, men enligt dem så var det ingen idé att fråga de vuxna om tillåtelse om de önskemål de hade. De ansåg att den vuxne ändå skulle säga nej:

-Om hon säger nej så kan man inte fortsätta fråga, för då får man inge mer.

Men även om barnen inte ser någon möjlighet att fråga om lov om vissa saker som de skulle vilja göra, så menar de ändå att de kan berätta saker för de vuxna och genom det så trodde barnen att de vuxna ändå visste allt om dem.

På Abborren berättar två barn att de måste plocka ihop efter sig när de lekt för att det inte ska se fult ut. Men barnen själva har en önskan om att ett exempelvis uppbyggt torn skulle kunna få stå kvar och inte rivas. De här barnen tror inte heller att de kan be om detta utan säger att fröknarna skulle göra så här om leksakerna är kvar:

-Men då kommer dom in och blir arg.

-Städa ihop och gö sönder det.

-Säger de så alltid? (vi)

-Mm, om man vill spara något.

Hur barnen får reda på vad de får eller inte får göra på förskolan kan ingen riktigt svara på, en säger ändå så här:

-När jag började här då visste jag inte vad man fick göra, då slogs jag bara och puttas och drog i håret för jag visste inte.

Detta vet han nu att han inte får göra då fröknarna berättat det.

Analys

I denna del kommer vi att ta upp vad de intervjuade förskollärarna och barnen vi samtalande med berättade för oss om regler på deras förskolor. Inledningsvis följer frågeställningarna för examensarbetet som besvaras nedan, detta görs utifrån vår intervjustudie tillsammans med Lpfö 98/10.

- Hur resonerar förskollärare om hur arbetet med regler fungerar på förskolan?
- Hur tänker förskollärarna kring barns inflytande, delaktighet och demokrati på förskolan?
- Vad säger barn om regler, inflytande och delaktighet på förskolan?

Hur kan arbetet med regler se ut på förskolan?

Arbetet med regler på de båda förskolorna handlar till stor del om att få lek och lärande att fungera i barngruppen. I början av höstterminen nämner tre förskollärare att det är viktigt att förankra regler och rutiner hos barnen eftersom det skapar en trygghet. Det kan kännas otryggt för barnen om de inte vet vilka regler som gäller anser en förskollärare. Hon berättar om en händelse på sin förskola, där de vuxna berättade i en samling för alla gamla och nya barn vad som skulle hända och vad som förväntades av dem när de skulle äta frukost i matsalen för första gången. Genom att alla barn fått veta vilka regler som gällde vid frukosten så upplevde hon att situationen där blev lugn och trygg för både barn och vuxna. Förskolan ska erbjuda en trygg miljö och hjälpa barnen till att utveckla sin förmåga att ta ansvar för gemensamma regler (Lpfö, 98/10). Vi tolkar att de tre förskollärarna lägger stor vikt vid att förankra regler hos barnen för att skapa trygghet samt att de tydliggör normer och regler som gäller vid rutiner i förskolans vardag.

En förskollärare berättar att barnen ibland ges möjlighet att vara med och skapa regler, detta gäller vissa situationer. En sådan situation beskriver hon kan vara att barnen börjat springa runt på avdelningen och de vuxna upplever att situationen är ohållbar. Då kan de vuxna stanna upp aktiviteten, och tala om för barnen att det inte är en hållbar situation. De vuxna frågar barnen om de har en lösning på problemsituationen som uppstått och tillsammans formas därefter en överenskommelse. Att förstå och handla efter demokratiska principer är mål som förskolan ska sträva efter att uppnå, samt att förbereda barnen för delaktighet och ansvar (Lpfö, 98/10). Genom att barnen får säga sin åsikt och vara med och skapa regler tillsammans med vuxna så får barnen erfarenhet om hur det känns att vara delaktiga i beslut som tar hänsyn till allas perspektiv. Detta kan då utveckla barns förmåga att ansvara för gemensamma regler enligt vår tolkning. Att skapa regler på ovanstående sätt bör därför vara ett bra arbetssätt.

När det kommer nya människor till förskolan, tillsvidare anställda och vikarier så informeras de oftast om regler först när händelser uppstår. Säkerhetsregler så som att grindarna ska vara stängda när de är ute är sådant man försöker informera om innan barnen släpps ut på gården. Ordinarie personal uppmanar den som vikarierar att fråga ordinarie personal om den undrar något kring vad som gäller på förskolan. Vikarier kan ofta få regler berättade för sig genom barnen säger tre förskollärare. En förskollärare anser också att regler som att man inte ska slåss är underförstådda regler som vuxna har med sig. När en ny förskollärare anställs och ska vara en i arbetslaget, då sätter de sig ner och diskuterar regler som just nu finns på förskolan, detta menar tre av de intervjuade förskollärarna. När nya familjer börjar på förskolan så kan det hända att vissa regler kommer på tal under inskolningen, men att diskutera regler är inget som ingår i upplägget av inskolningen säger tre av förskollärarna. En förskollärare berättar att hon inte tycker det är viktigt att prata om regler under inskolning. Att påvisa att barnen

stys av regler är inget hon vill göra utan vill hellre visa upp förskolan för barn och föräldrar som ett ställe där alla har roligt och att i det stora hela får barnen göra som de vill.

Enligt Lpfö, 98/10 (Skolverket 2010) så ska det finnas ett samarbete mellan personal och föräldrar när det gäller att diskutera regler och förhållningsätt. Denna riktlinje som förskollärare ska följa anser vi enligt vår tolkning av intervjuerna är att de inte följs. Detta kommer vi fram till då ingen av förskollärarna anser sig ha diskuterat regler med föräldrar förutom när något speciellt har hänt. Att diskutera regler är inte av betydelse för föräldrarna till barnet som skolas in på förskolan säger en förskollärare. Vår tolkning är att regler inte informeras till nya familjer eller vikarier som kommer till förskolan.

Förskollärares tankar om barns inflytande, delaktighet och demokrati

Förskollärarna anser att barnen har inflytande på förskolan genom att de arbetar med bland annat ”valkort”. ”Valkorten” är fotograferade bilder på aktiviteter som erbjuds barnen, det kan exempelvis vara en bild på pussel eller pärlor, det är även förutbestämt hur många barn som kan delta i varje aktivitet. Under vissa specifika tillfällen på dagen måste barnen välja aktivitet utifrån ”valkortet”. Alla förskollärare uppmuntrar barnen till att prata och berätta för att göra sin röst hörd, på så sätt kan barnen ges inflytande och delaktighet anser de. De yngsta barnen får inflytande genom att de vuxna är lyhörda för barns intressen som i sin tur bidrar till att formater verksamhetens innehåll, menar två förskollärare.

Ett annat sätt för att arbeta med målen om delaktighet och inflytande i förskolan så använder sig en förskollärare av ett demokratiskt arbetsätt. Det innebär enligt henne att de pratar tillsammans med barnen om ordet demokrati och vad det kan betyda. Barnen har fått uppleva hur en demokratisk princip kan gå tillväga genom att de exempelvis röstat i olika situationer. Exempel på detta kan vara att barnen får rösta fram vilken bok som ska läsas. Enligt Lpfö, 98/10 (Skolverket 2010) så är det viktigt att barns inflytande är reellt för att barnen ska kunna påverka verksamhetens innehåll på riktigt. Att demokratiska principer är mål som förskolan ska stäva efter att uppnå samt att förbereda barnen för delaktighet och ta ansvar i olika beslutsfattande former. I ovanstående text så tolkar vi att alla förskollärare i sitt arbete på förskolan på ett eller annat sätt uppnår målen som har påvisats.

Regler, inflytande och delaktighet på förskolan enligt barnen

Enligt barnen så handlar regler om sådant som de inte får göra och det är fröknarna på förskolan som bestämmer dem. Ett av barnen säger att när nya kompisar kommer till förskolan så berättar hon för dem om regler som finns. Alla barn anser att regler behövs och att regler som att de inte får slåss och puttas är bra.

Barnen berättar att på förskolan finns det något som de kallar för ”val” de anser sig då bestämma själva vad de vill göra. Barnen berättar även att de får bestämma färg, när ny play doo deg ska tillverkas. Detta förklarar tre av barnen att det på deras förskola görs genom att alla som vill väljer ett färgat papper. Den färg som blir representerad flest gånger, blir färgen på degen. Två av barnen säger att de får bestämma över de yngre barnen. Fem barn påvisar att de själva får bestämma vad de vill göra när de leker ute på gården.

I samtalen med barnen kom det fram att barnen gärna vill vara med och bestämma vad de får och inte får göra på förskolan. Exempelvis nämner två barn att de skulle vilja baka med play doo deg och bygga koja utomhus. Två andra hade önskemål om att få

möjlighet att bestämma över om exempelvis ett uppbyggt torn kunde få stå kvar och inte rivas när det var dags att städa ihop på avdelningen. Ett barn vill måla under ”valkort” stunden men när inte detta kort fanns som aktivitet så var det inget alternativ som hon kunde välja. Dessa barn tycker sig inte kunna påverka fröknarnas beslut eftersom de anser att det finns regler som säger att de inte får göra detta. Fem barn tar upp att om fröken sagt nej, så är det så det ska vara.

Ett barn berättar att hon talar om för nya barn vilka regler som finns på förskolan och visar då enligt oss att hon kan ta ansvar för gemensamma regler. Vi uppfattar i samtalen med barnen är att alla förknippar regler med sådant de inte får göra och att det är fröknarna som bestämmer dessa ”inte” regler. Enda gången som barnen själva anser sig få bestämma är när de får välja ”val” vilket kan tolkas som att barnen känner att de har möjlighet att påverka och göra det de själva vill. Barnen som vi samtalat med uppfattar vi som att de på olika sätt har erfarenheter av demokratiska principer. Tre av dem redogör exempelvis tydligt för oss om hur det går till när färg väljs på play doo deg. Fem barn berättar att de har önskemål om att vara delaktiga i beslut angående regler. Vi tyder det som att de skulle vilja få sin röst hörd när de vuxna bestämmer vad som är tillåtet eller inte på förskolan. Utifrån denna tolkning och vad Lpfö 98/10 säger; varje barn ska utveckla förmåga att ansvara för gemensamma regler, alla barn ska ges möjlighet till delaktighet och inflytande och få delta och handla i demokratiska principer som innebär beslutsfattande.

Diskussion och slutsats

Syftet som vi hade med vårt examensarbete var att undersöka vad förskollärare har för tankar om hur regler fungerar, uppkommer och används på förskolan. I denna diskussions del kommer vi att diskutera metoden, resultat av intervjuer och samtal. Avslutningsvis följer vår slutsats av arbetet och vad vi tar med oss till vårt framtida yrke på förskolan.

Metoden som vi använt oss av, intervjuer med förskollärare och samtal med barn, upplever vi som att den var passande för att få svar på våra funderingar. Metoden tillåter att följa förskollärare och barn i deras tankegångar, vilket har varit mycket intressant. Den har även fungerat bra eftersom alla vi samarbetat med varit tillmötesgående och hjälpsamma. Det som vi upplevt som svårt var att formulera frågeställningar för att få svar på det som vi verkligen ville veta. Det har varit tidskrävande att bearbeta materialet men väldigt intressant att i efterhand upptäcka att materialet vi samlat in gav så mycket mer, än vad vi först upplevde att intervjuer och samtal hade gett, direkt efter att de genomförts.

Vi har i vår undersökning kommit fram till att alla intervjuade förskollärare lägger stor vikt vid att förankra regler hos barn när det gäller rutiner i förskolans vardag för att skapa trygghet. Regler och gränser underlättar i vardagen för barn och vuxna och de visar vilka värderingar som styr på förskolan (Karlsson, Molander & Sollerman, 1998). Genom att ha tydlig struktur på rutiner i förskolan, hjälper det barnen att känna sig trygga samt att de lär sig vad som kommer att hända under dagen (Niss & Söderström, 2006). Vi anser att det är viktigt att regler finns och skapas för barns bästa som de intervjuade förskollärarna menar att de gör. Enligt Lpfö 98/10 så är ett av förskolans uppdrag att alla barn som deltar i verksamheten ska kunna känna sig trygga och att fostran och lärande ska bilda en helhet. Det som vi här ändå ifrågasätter utifrån ett annat läroplansmål är om regler för rutiner skapas genom demokratiska principer där barnen själva får vara med och göra sin röst hörd och att deras åsikter respekteras (Lpfö 98/10, Skolverket 2010). Av intervjuerna framgår det att barn får vara delaktiga att skapa nya regler som uppkommer i vardagen i samband med att ohållbara situationer uppstår. De får då tillsammans med vuxna samtala om hur problemet skulle kunna lösas och kommer därigenom fram till ett beslut. Genom att arbeta mer medvetet på det sättet skulle det senast nämnda läroplansmålet kunna uppfyllas enligt oss.

Att diskutera regler och förhållningsätt tillsammans med barnens familjer och vikarier är något som förskollärarna inte gör på förskolan, det har vi kommit fram till i vår undersökning. Den enda gång som en av förskollärarna anser att regler möjligtvis skulle kunna komma på tal, är när något hänt. Enligt Öhman (2003) är det först när någon bryter mot regler som de blir synliga och därför är det viktigt att det i gruppen formuleras tydliga regler så att de blir synliga och möjliga att ifrågasätta. Vi ställer oss frågande till varför regler och förhållningsätt inte diskuteras tillsammans med föräldrar till barn på förskolan. Vi tror att regelarbetet skulle bli lättare om föräldrar och barn ges insyn i varför regler finns och hur de används. Lpfö 98/10 lyfter fram att arbetslaget ska samarbeta och diskutera med föräldrarna när det gäller regler och förhållningsätt. Öhman (2003) menar att det är viktigt för alla, både vuxna och barn att kunna påverka den verksamhet de är en del av. Men ur annan synvinkel så är vi också medvetna om att det kan vara svårt att få föräldrar att engagera sig och vilja vara delaktiga i förskolans verksamhet, vilket kom fram i en av intervjuerna.

I vår undersökning kommer vi fram till att förskollärarna på båda förskolorna anser att de arbetar med barns delaktighet och inflytande genom att barnen får välja aktiviteter utifrån ”valkort”. Olofsson (2010) menar att val utifrån bestämda alternativ inte är likvärdigt med barns inflytande utan författaren menar att förskollärarna då gjort en tankekullerbytta eftersom begränsade val istället blir ett sätt att kontrollera barnen på. En av de gånger som vi tolkar att barnen själva anser sig bestämma över vad de vill göra är just i denna situation.

Varför barn ska ges inflytande menar Emilsson (2008) är för att inflytande bör framhållas som en mänsklig rättighet och det är en förutsättning för barns lärande. Barnen måste ges inflytande för att förskollärare ska kunna följa läroplanens demokratiska uppdrag. Enligt det som barnen berättar om deras förskola, så upplever vi dem som relativt nöjda med verksamheten. Men för att barnen ska vara delaktiga och ha inflytande på riktigt så tänker vi att ”valkortet” bör skapas och diskuteras gemensamt på ett demokratiskt sätt. Lpfö 98/10 menar att barn bör få reellt inflytande på arbetsätt och innehåll i verksamheten på förskolan. Vi har även fått berättat för oss att barnen vill få sin röst hörd och att de vill vara med och ta beslut om sådant de får och inte får på förskolan, vilket de inte upplever att de har chans till. Förskollärarna har däremot en annan syn på detta, eftersom de alla poängterar att de är lyhörda för barnens intressen och att de uppmuntrar barnen att berätta för dem och göra sin röst hörd för att verksamhetens innehåll ska påverkas efter barnens önskemål. Våra tankar kring detta är att barnperspektivet och barns perspektiv inte riktigt stämmer överens (Arnér & Tellgren, 2006).

Röstning är arbetssätt som en av förskollärarna säger sig använda på förskolan, vilket leder till att barnen får erfarenhet av situationer där demokratiska beslut tas. I barnens berättelse om hur färgen på play doo degen bestäms så ser vi att de har erfarenheter av arbetssätt där demokratiska beslut fattas. Här kan vi tydligt se att det demokratiska arbetssättet är förankrat hos barnen. Barnen utvecklar demokratiska principer när de deltar i olika former av samarbete och beslutsfattande i sin vardag. Lpfö 98/10 menar att detta är något som förskolan skall sträva efter att varje barn lär sig förstå och kunna handla efter.

Resultatet visar att regler till största del bestäms av de vuxna på förskolan. Detta gör de för att det skapar trygghet och för att få en lugn atmosfär för alla som vistas på förskolan. Båda förskolorna har massor av regler, som de inte riktigt vill kännas vid och de vill helst inte använda sig av ordet regel, eftersom ordet uppfattas som ett stort och tungt ord att förhålla sig till. Enligt de intervjuade så har ordet regel en dålig klang. Såsom vi har förstått barnen så är de nöjda över det som de anser sig få bestämma, och de tycker att det är bra att regler finns. Det finns ändå en önskan att få vara mer delaktiga i beslut gällande regler och aktiviteter på deras respektive förskolor. Samarbetet med barnens familjer bör förbättras för att läroplansmålen ska kunna uppfyllas.

Slutsats som vi drar av denna studie är att det i förskolan finns många regler att förhålla sig till vilka kan upplevas både som positiva och negativa. Men i det stora hela verkar alla inblandade vara nöjda och ordet regel tror vi att de vuxna är mer rädda för att använda än barnen. Varför skulle det vara värre att säga att vi har regler, än att säga att barn inte får göra så eller så? Både förskollärare och barn vi samtalat med, kommer fram till att regler måste finnas för den gemensamma värdegrunden. Regler finns i alla sammanhang där människor vistas tillsammans för att alla ska veta hur de ska bete sig (Doverborg och Pramling Samuelsson, 1996). Sist men inte minst vill vi förmedla att

regler är viktiga att använda sig av, men det bör finnas en medvetenhet hos den som skapar regeln om varför och för vems skull den skapas.

Det som vi lärt oss och det som varit det allra roligaste med detta examensarbete är att vi fått möjlighet att samtala med barn på förskolan. Att få lyssna och ta del av deras tankar och åsikter har lärt oss vad viktigt det är att verkligen ge barnen tid till att få göra sina röster hörda. Vi upplevde att barnen uppskattade våra samtal och detta arbetssätt tänker vi ta med oss in i vårt framtida yrke som förskollärare på förskolan.

Vi finner att det varit svårt att hitta tidigare forskning angående hur det arbetas med regler på förskolan. Som förslag till vidare forskning är att en studie kan göras, som undersöker vad föräldrar till barn i förskolan anser om deras chanser till inflytande gällande regler. En annan möjlighet att undersöka om föräldrar anser att de själva och deras barn har möjlighet att påverka regler genom delaktighet och inflytande. Ett annat intressant ämne skulle kunna vara att intervjua och observera förskollärare om hur de går tillväga för att ge barnen delaktighet och inflytande utifrån förskolans läroplan. Sist men inte minst så skulle det vara intressant med en mer fördjupad undersökning som innefattas av både samtal och observationer för att verkligen få reda på vilka chanser barn har att påverka regler på förskolan.

Referenslista

- Arnér, E. (2009). *Barns inflytande i förskolan: en fråga om demokrati*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Arnér, E. & Tellgren, B. (2006). *Barns syn på vuxna: att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Björklund, C. (2012). *Bland bollar och klossar: matematik för de yngsta i förskolan*. (2., [kompletterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Doverborg, E. & Pramling Samuelsson, I. (1996[1995]). *Mångfaldens pedagogiska möjligheter: ett sätt att utveckla barns förmåga att förstå sin omvärld*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Doverborg, E. & Pramling Samuelsson, I. (2012). *Att förstå barns tankar: kommunikationens betydelse*. (4., [rev.] uppl.) Stockholm: Liber.
- Emilson, A. (2008). *Det önskvärda barnet: fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare och barn i förskolan*. Diss. (sammanfattning) Göteborg : Göteborgs universitet, 2008. Göteborg.
- Halldén, G. (2003). *Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp*. Årgång 8 nr. 1-2 s.12-23
- Hännikäinen, M. (2005). Rules and agreements - And becoming a preschool community of learners. *European Early childhood Education Research Journal*, Vol 13, No. 1
- Johannesen, N. & Sandvik, N. (2009). *Små barns delaktighet och inflytande: några perspektiv*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Johansson, B. & Svedner, P.O. (2010). *Examensarbetet i lärarutbildningen*. (5. uppl.) Uppsala: Kunskapsföretaget.
- Johansson, E. & Pramling Samuelsson, I. (red.) (2003). *Förskolan: barns första skola!*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, E. (2003). *Att närma sig barns perspektiv. Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv*. Pedagogiskforskning i Sverige 2003 Årg 8 nr. 1-2 s. 42-57
- Karlsson, A., Molander, A. & Sollerman, S. (1998). *Växa tillsammans: förskolan*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Løkken, G. & Søbstad, F. (1995). *Observation och intervju i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Maltén, A. (1992). *Grupputveckling inom skola och andra arbetsplatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Markström, A. (2005). *Förskolan som normaliseringspraktik: en etnografisk studie*. (1. uppl.) Diss. Linköping : Linköpings universitet, 2005. Linköping.

- Niss, G. & Söderström, A. (2006). *Små barn i förskolan: den viktiga vardagen och läroplanen*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Olofsson, B. (2010). *Meningsfull samling i förskolan*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.
- Rasmusson, V. & Erberth, B. (2008). *Undervisa i pedagogiskt drama: från dramaövningar till utvecklingsarbete*. (3., förnyade uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Rubinstein Reich, L. & Wesén, B. (1986). *Observera mera!*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (2006). *Lärandets grogrund: perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. (2009). *Barns lärande: fokus i kvalitetsarbetet*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
Skolverket.(2010). *Läroplan för förskolan, Lpfö 98 reviderad 2010* Stockholm: Edita
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. (4., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Åberg, A. & Lenz Taguchi, H. (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Öhman, M. (2009). *Hissad och dissad: om relationsarbete i förskolan*. Stockholm: Liber.
- Öhman, M. (2003). *Empati genom lek och språk*. (2., [aktualiserade] uppl.) Stockholm: Liber.

Bilagor

Intervjufrågor till förskollärare

1. Vad betyder ordet regel för dig?
2. Vilket syfte har regler på förskolan? Anser du att de har betydelse för barns lärande?
3. Hur uppkommer nya regler? Av vilken anledning uppstår de?
4. Hur tänker du kring barns inflytande och delaktighet när det gäller regler?
5. Hur och när används regler? När anser du att regler är viktiga respektive mindre viktiga?
6. Följs alla regler? Är det viktigt att vara konsekvent?
7. Reflekterar ni i arbetslaget kontinuerligt och med läroplanen som grund över befintliga regler?
8. Anser du att hela arbetslaget bör ha gemensamma regler? Gäller det alla regler?
9. Hur informeras ny personal, vikarier och nya familjer om befintliga regler?

Till barn

1. Kan ni berätta vad är en regel?
2. Vad får man inte göra på förskolan?
3. Vad får man göra
4. Finns det något som ni måste göra?
5. Vem bestämmer reglerna?
6. Är ni bra på att följa regler?
7. Kan det finnas gånger när man kan få bryta mot regler? Skulle ni vilja göra det?
8. Hur vet man om att en regel finns?
9. Tycker ni att det är bra med regler? Dåligt? Ge exempel på en bra regel? Dålig?
10. Måste det finnas regler på förskolan?
11. Får ni vara med och bestämma regler? Vad skulle ni vilja vara med och bestämma?
12. Varför finns det regler tror ni?
13. Är det olika regler inomhus/utomhus?

Brev till föräldrar

Institutionen för
Pedagogik, didaktik.
Kurs: Examensarbete i didaktik 15
hp

Till vårdnadshavare för.....

Vi heter Sara Jonsson och Maria Strandell och studerar till förskollärare vid högskolan i Gävle.

Under den första delen av höstterminen kommer vi att skriva vårt examensarbete. Vi har valt att skriva om barns delaktighet och inflytande när det gäller regler på förskolan. Metoden som vi vill använda oss av för att få insikt i hur barn upplever detta på förskolan är att använda oss av samtal/intervju i mindre grupper. Vår forskningsfråga bygger på att få information både från barnen och från förskollärarna. För att få möjlighet till att samtala/intervjua ert barn så behöver vi få samtycke av er.

Vi kommer endast att använda ljudupptagning och anteckningar av de barn som fått tillstånd av vårdnadshavare att vara med i studien. Naturligtvis blir barnen själva också tillfrågade om de vill delta när vi kommer ut till förskolan. Varken förskolans eller barnens namn kommer att finnas med i examensarbetet. Ljudupptagningar och anteckningar kommer att förstöras efter arbetets slut. Har ni frågor kontakta oss på vår mailadress.

Med vänlig hälsning

.....plu10mbk@student.hig

:.....plu10sjn@student.hig

- Ja, jag ger tillstånd för mitt barn att delta i samtal/intervju som används till forskning för examensarbete.
- Nej, jag ger inte tillstånd till att mitt barn deltar i samtal/intervju.

Vårdnadshavare

Vårdnadshavare

.....